

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis
Nider de ordine predicatorum**

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Quintu[m] de inuidia [e]t eius remedijs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

Quoniam misericordia tamen fortior: excepit, quanto se cautius ex prescientia armavit. Qui vero ipronodus ab aduersitate deprehenditur, quasi ab hoste dor mens inuenit. Hec remedia sumi appare. Sed principaliter iniuriam dandum est in omnibus auxiliis diuine gratie sine quo nihil possumus. **R**emedia sunt contra alienam iram sunt tria. Primum est mollis responsio. Hoc est mirabile naturaliter vnu, vbi molle frangit durum. Vnde Proverb. xv. Responso mollis frangit iram. Exemplum in vita patrum vbi discipulus Macharius cum precedens ait ad sacerdotem idolorum ligna portare. Quo vadis demostri qui iratus vulnerauit granum discipulum. Cum autem Macharius supueniens sacerdotem dicet. Tolle laborator. Hoc verbo lenitus per Machariu conuersus est in monachum. Vnde causa venerationis reddita. vulneratum ambo in monasterium portaverunt. Homo enim iratus est velut olla bullis, cui aqua frigida suffundenda est. Vnde Proverb. xv. Deus satuorum ebullit stulticiam. Secundum remedium est silentium. Herba enim sunt velut ligna, si saltus sint verba irato displicibilia, had extinguedunt ignem oportet materiam lignorum minuere. Vnde Eccl. viii. Non litiges cum homine litigioso, et non strues in ignes illius ligna. Securus ergo eet interdum ab irato recedere quam nollet comburi sicut et ab igne. Ro. xii. Non vos defendentes chartissimi sed date locutum. Tertium remedium est beneficium. Beneficia enim irato impensa sunt. Vnde carbones igniti valentes per charte proximi. Ideo Proverb. xxv. Si esurierit inimicus tuus cibas illas si stererit da illi aquas bibere. prunas enim congregabis super caput eius, et dominus reddet tibi.

Capitulum. v.

Inuidia quae plurimum est easa homicidij, de q[uaestione] Job. v. Parvulum occidit iniudia. Tria sunt principaliter videnda. Primo q[uaestio]ne Scio quare noceat. Tertio de remedij. **S**icut ad primum. Iniudia dicitur bius etiug. est odium felicitatis alienae. Dam. li. ii. dic. q[ui] est tristitia de alienis bonis. Et dicit iniudia, q[ui] non potest videre bona aliorum. Vnde Ambro. li. de officiis. Iniudia bono torquet alieno nullus aut potest videre equum in illo de quo torquet. Pro cuius intellectu notandum est Tho. ii. ii. q. xxxvi. q[ui] iniudia est tristitia de alieno bono inquit quis alium excedit in bono appetit principium de quo est gloria. vel in quod hoies appetunt honorari et in opinione esse. Iniquum alienum bonum diminuere videtur aprius excellentia. Vnde Greg. xxxi. moralis. **I**nuidia ex inani gloria. vel ex subtilia nascit. q[ui] sic p[ro]iz. Nam cum superbus inanis gloriosus appetit super alios excelleret magnus a apparere, et cogescit in alio aliquod bonum. tunc timet quod in hoc ipsum alter excellarat vel sibi equeat, et tunc tristat iniquum; hoc minuit gloria sua et excellencia quam habet in opinione hominum. **E**x h[ab]emus quod alii in alio bono sibi equaliter eunt. aut enim excedit, ipse minus gloriosus est. et quod tunc non super alios ipse excellebat. **E**xemplu. Tu scis artificium in civitate, venit georginus qui equaliter tibi vel melius te operatur, de quod ipse landat. h[ab]eas mecum cum tibi certi, aut te excellere, et doles de fama eius vel bono, quod fama tua minor erit. **H**ec tristitia de alieno bono est iniudia vera, et videlicet principalius eē tristitia de gloria alterius iniquum minuit gloriam tuam quam appetit. Sic sit et interduces nobiles, predicatorum, magistros et filios, quod ad pulchritudinem, fortitudinem scientiam, vocem devotionem, et de quoconque vero vel estimatio bono de quod gloria habet. **S**ecundo notandum

Preceptum V

Et in Tho. vbi p̄us. q̄ cū inuidia sit tristitia de alieno bono. Quadruplex ē tristitia. q̄ de alienis bonis in alio cognitis pot̄ oriri. et solū q̄ta ē inuidia. Prōem̄ q̄s tristat de bono alterius inç̄tum ex eo timet noctūmentū. v̄l sihi. vel alijs bonis. et talis tristitia non est inuidia. s̄ magis timoris effect̄. et pot̄ esse sine pctō et laudabilis. **Wnde** Prover. xix. In multitudine iustorum letab̄t vulgus. cū imp̄i sumperit p̄cipiatū gemer ppl̄s. Et Greg. xxij. moral. Euenire plerūq; solet ut nō amissa charitate et inimici nos ruina letifiet. et rursus eius gl̄ia sine inuidie culpa tristet. cū et ruente eo quosdaz bñ eriḡ credim̄. et pficiēte illo. pleros q̄s iniuste opp̄imi formidam̄. Scđo mō pot̄ q̄s tristari de bono alteri nō ex eo q̄ ip̄e habet bonū. s̄ ex eo q̄ nob̄ deest bonū illud q̄d habet ip̄e. et hoc ap̄ile ē zelus. vt dicit p̄bs. ii. rhetor. Et si zelus iste sit circa bona honesta. laudabilis ē. Dñ. i. Coz. xiiij. Emula mini sp̄nalia. Et Hiero. i. ep̄la ad Alletham. de instruclōe filie dicit. Habeat socias cū quibus addiscat. q̄b̄ inuidie et. et quaz laudib̄ mordeat. vbi sumitur inuidia. p̄ zelo quo q̄s deb̄ incitari ad pficiendū cū meliorib̄. Si aut̄ sit de bonis sp̄naliib̄. pot̄ esse cū pctō et sine pctō. Tertio mō aliq̄s tristatur de bono alterius. inç̄tum ille q̄ accipit bonū est eo indignus. Que qdem tristitia nō pot̄ oriri ex bonis honestis ex q̄bus alijs iustus efficitur. sic p̄bs dicit. ii. rhetorice. s̄ de diuitijs. et de talibus q̄ p̄nt. puenire dignis et indignis. Et h̄m̄ tristitia fm̄ eum vocatur nemesis. et pertinet ad bonos mores. Sed hoc ideo dicit. quia considerabat ipsa bona temporalia fm̄ se prout possunt magna videri non respicientibus ad eternam. Sed fm̄ doctrinam fidei bona temporalia que proueniunt indignis

Lap. V

ex iusta dei ordinatione disponuntur ad eoz correctionē. vel ad eoz dampnationē. et h̄m̄i bona quasi nihil sūt in compositione ad bona futura q̄ servantur bonis. Et ideo h̄m̄i tristitia prohibetur in sacra scriptura. fm̄ illō p̄bs. Noli emulari in malignitatibus. neq; zelaueris facientes iniquitatem. Et alibi. Pene effusi sūt gressus mei. quia zelauis sup̄ aliquos pacem peccatorum vidēs. Quarto mō alius tristatur de bono aliquius inç̄tum alter excedit ip̄in i bonis. Et h̄p̄ie ē inuidia. et hoc ē sp̄ praūū. vt dicit **Aresto**. ii. reboris coruz. q̄ dolet de eo de quo est gaudendum. sc̄z de bono proximi fm̄ charitatē. cui etiā directe contrariatur. vt dicetur. Quomō aut̄ fiat in inuidia ventiale p̄cīm̄l mc. tale. Notandum tertio. q̄ tres ibi sunt gradus. Prim⁹ vbi materia. origo et causa inuidie est cognitione boni alieni excellētis. in hoīe vane glorioſo. Talis enim faciliter timerit de diminutiōe sue glorie. et tristat faciliter de bono p̄ximi. Dñ. fm̄ Greg. xxij. moral. Inuidia ex inani gloria nascitur. et ex eadem radice etiā fm̄ p̄m̄. ii. rhetoricoꝝ multe sūt cæ inuidie. Prō filitudo aliquū fm̄ gen⁹ cognitionē. statū. habitum aut̄ opiniones. Ratio ē. q̄ ad istos tūm̄ est inuidia q̄bus h̄o se vult equare seu p̄ferre. Hoc aut̄ nō est nisi respectu nō multū distantiū. nullus enim nisi insanus studet se eōre v̄l preferre i gl̄ia his q̄ multo maiores eo sunt. puta plebe⁹ regi v̄l eccl̄uerso. Jo his q̄bus multū distat loco v̄l tgevel statu. homo nō inuidet. s̄ q̄bus ē p̄p̄inquis. nā cū ap̄m̄ quivideant in gl̄ia excedere. eos nitimus excellere. et ex eoz gl̄ia quia cōtra nr̄az volūtate pollēt tristari incipim̄. et sic inuidere. Scđo facilis inuidet pusillanimes. q̄ oia reputat magna et glorioſa que nō habent. Tertio senes

faciliter insidet suntoribus. quos pri-
tant possidere q̄ ipsi non habuerūt vel
non hñ. Capit tñ inuidia sicut ceterae
passiones. qñq̄ sicut dicit Alureolus
Aug.ij.diss.xxi.q.ij.quasi p̄ quadā na-
turali inclinatioē ad passionē inuidie.
Sunt em̄ vi inq̄t. in appetitu sensitivo
appetibilitates quedā faciētes in cor-
pore reales trānsmutatioē psequētes
cōplexioē corporū naturales. Vñ q̄
sunt cōplexioē frigide et humide. sunt
naturaliter magis inclinati ad inuidi-
am. vt p̄ de multis pueris mulierib⁹
et quibusdaz hoībus flegmaticis. Et
rō est. q̄ tales q̄litates passione sunt. id
est in corpe aptitudo ad casum et dep̄si-
tionez. ppter qđ in appetitu sensitivo
orū proportionalis qđā aptitudo ad de-
pressionē ad casum ut faciliter dep̄ma-
tur. et cadat ad apprehensionē boni al-
terius. Vñ sic ē q̄ oīa alia quedaz re-
putant sup̄iora respectu sui. id timent
fundū nāliter et dephēdi. rōne liḡt ta-
lis cōplexioē qñ quis videret bonuz in
aliquo statim inclinat ad inuidendū.
et tūc sit cōformis trānsmutatio in cor-
pore. puta quidā casus manifestus in
vuln̄ et ppndit inuidia. Et hoc mo-
do accipiendo inuidia. sc̄ p̄ naturali
aptitudine passio ē primus motus vt sic nō ē pec-
catū h̄ pena peti. vel p̄tm largo mo-
do cū sit pena peti originalis. h̄ de Alureolo.
Vñ Aug.li.j.cōfess. dicit par-
unum quidā collectaneū inuiz tomo
vuln̄ respectisse. et illud inuidie attri-
buit. Vñd inq̄t ego et expert⁹ sum ze-
lante puerū. nōdūz loq̄bāz intuebat
pallidus amaro aspectus collectaneuz
Gru. Secundus gradus ē quidā sub-
ita nō deliberata tristitia de bono p̄x-
imi inq̄sū excellēs ē. Terti⁹ est tristi-
tia talismodi deliberata. seu perfecta.
Vñia ē veniale p̄tm. h̄ tertia ē morta-
le p̄tm. Vñ Cho. vbi p̄us de vtroz

dicit. Inuidia ex genere suo ē mor-
ale p̄tm. Genus em̄ peti consideratur et
objeto. Inuidia aut̄ fin̄ rōne sui ob-
jecti. contraria charitati q̄ quaz est vita
aīe spūalis. fin̄ illud. j. Job.ij.nos sci-
mus qm̄ trāslati sum⁹ de more ad vi-
tam. qm̄ diligim⁹ fr̄es. D̄triusq; n. ob-
iectū charitatis inuidie ē bonū. p̄t̄
mi fin̄ p̄trariū motū. nā charitas gau-
det de bono proximi. fin̄ illud. j. Cor.
.xiiij.nō gaudet sup̄ iniquitate. p̄gaudet
aut̄ veritati. Inuidia aut̄ de bono p̄t̄
mi tristia. Vñ ex suo genere quincic
p̄tm mortale ē inuidia. j. Job.v.
Parvulū occidit inuidia. h̄ nihil oc-
cidit spūaliter nisi p̄tm mortale. h̄ sic
dictū ē supra in quolibz genere pecca-
ti mortalis inueniunt̄ alīq̄ imperfec-
tioē in sensualitate existentes q̄ sunt
pet̄venitalia. Sicut in genere adulte-
rii p̄m̄ mot⁹ cupiscēre. et i genere
homicidiū p̄m̄ mot⁹ ire. Ita etiā in
genere inuidie inueniunt̄ alīq̄ p̄m̄
motus. qñq̄ eriā in viris pfectis. q̄ sūt
pet̄venitalia. h̄ Cho. Quart⁹ gradus
inuidie ē p̄tm in sp̄m̄sc̄m̄ qđ dicit in-
uidēria fraterne gr̄e. Vñ Cho.in.ij.
diss.xliij.dicit. Inuidia duplex ē. q̄daz
que ē de p̄spertate vel exaltatōe hoīs
Et qđā que ē de exaltatōe gr̄e. sicut q̄
multi ad deū pertinat̄ vī alīq̄ h̄mōt̄.
Et talis inuidia solū est p̄tm in sp̄m̄
sanctū. Vñ ibidē Bonauent. dīc. Du-
pliciter p̄t̄ alīq̄ inuidere alienē gr̄e
Hno mō. q̄ ex hoc minn̄ bonū pro-
priū cui⁹ p̄motionē appetit singulariter.
et sic est p̄tm capitale. Hlo mō. q̄
visus aīe sic ē depravat⁹. vt sicut non
videt bonū in se. sic etiā nōt̄ videre
bonū in alio. et tūc ē p̄tm in sp̄m̄sc̄m̄.
Hoc aut̄ est in illis maxime q̄ vī p̄fit
in alio videre bonū. Et ita alio mo est
capitale viciū. et alio mō p̄tm in sp̄m̄
sanctū. Et isto modo non procedit ni
si ex magna corruptione et malitia vo-

Preceptum V

Ho. **S**ed p̄cipal' videndū ē de ius-
tia quantū noceat & q̄ sit detestabilis
pter nonem. **P**ro no cetero subie-
cto in corpe multipli, q̄ est tristitia. **H**
tristitia fīm **T**ho. i. ii. q. xxvii. saltem
mala. m̄la mala facit. q̄ aggruat anim.
vt interdū mor⁹ corporis exterior ipedita-
tur. & fit hō stupidus. & intēsa tristitia
pre oībus vīe passiōib⁹ malus nocu-
mēnū infert corpī. **Vñ P**rouerō. xxv.
Sicut tinea vestimēto & vermis ligno-
sta tristia viri nocet cordi. q̄ anim⁹
gaudēs eratē floridā facit. spūs tristis
exticcat ossa. **E**t Ecc. xxviii. **D**e tristi-
cia festinat mors. **S**ed hoc verū est de
tristitia que spēm nō habet annexam
sicut p̄trito haber spēm & gaudiū de
remissiōe & intuitu dīnie misere. **S**e-
cundo damnosā est inuidia. q̄ recipit
eam habēti societatem ecclesie. **P**s.
Particeps ego sum oīm timentū te.
& custodientiū oīa mādata tua. **A**ug.
Pensent inuidi quātū bonū sit chari-
tas. q̄ sine labore nostro aliena bona
nra facit. **T**ertio inuidia nulli parcit.
De nocēti nouum est. **D**e innocētib⁹
ptz. **C**ū Chayn inuidus Abel. fratres
ip̄sius Joseph etiūdē. & Saul David
sine causa sint persecuti. tales peiores
sunt Pilato. **D**e quo Martha. xxvij.
Sciebat q̄ inuidia tradidissent eū.
Quarto inuidia valde difficulter cu-
ratur. q̄ est velut ignis grecus qui in
aqua tribulationū ardete difficulte ex-
tinguitur. **J**o Gal. vi. **N**ō efficiamur
inanis glīe cupidi. inuidē puocantes.
inuidē inuidētes. **S**up q̄ Cyprianus.
Zelus iste modū nō habet p̄manens
iugiter sine fine cū alia finiant scelera
Quartoq̄ ille cui inuidē crescit in suc-
cessu meliori. tāto inuidus lūoris igni-
bus inardescit. **Q**uinto inuidia ostendit
hominē pusillanimē. & infunis re-

Lapi. V

bus comparat. **J**ob. v. **P**arculū oe-
cidit inuidia. **N**obiles sunt cōsciatius.
vt p̄z in hoib⁹. in leone. in aquila. **E**con-
trario ignobiles sunt inuidi. **S**exto si-
gnū ē q̄ qd̄ demon suo s cognoscit.
sic charitas ecōtrario. **J**ob. xiiij. In h̄
cognoscet q̄ mei estis discipli n̄ dilec-
tionē habueritis ad inuidas. **S**eptiō
sociū sunt diabolus in lucro & in danno
q̄ qñ diabolus in crā & male succedit
hoi. inuidus hoc lucru suum purat. &
ecōuerso. **Vñ cū fīm Tulliū. amicoz**
sunt idem vellez nolle. p̄z. p̄positū. **O**ra
uo. pditores plerūq̄ efficiūt. **P**rouer.
.xxij. **N**e comedas cū hoī inuidio. et
ne desideres cibos ei⁹. qm̄ in silitudi-
nē artoliz cōlectoris estimat qd̄ igno-
rat. **C**omedez bibe dicer tibi. & mens
ci⁹ nō est tecū. **N**ono inuidus graui-
sima aīe infirmitate tenet. **G**ustū em̄
aīe adeo infectū h̄z vt bonum inimick
putet malū. & ecōuerso. **E**saie. v. **D**e
qui dicitis bonū malū. & malū bonū.
ponētes tenebras lucem. & lucē tene-
bras. ponētes amarū in dulce. & dul-
ce in amarū. **C**ertio p̄cipal' de re
medūs inuidie nosādū. q̄ p̄tra eā va-
lenz qnqz. **P**ro ut hō ponat dilectio-
nem in ea bona q̄ p̄nt simul a multis
haberi. & a singulis plene. sicut ē p̄di-
catio. eucharistie cōmunitio. dei super
oīa dilectio & regnū celoz. **Vñ Greg.**
Qui facib⁹ inuidie carere desiderat.
illā hereditatē apperat quā numerus
possidētiū nō angustat. **D**icit em̄ iust⁹
q̄ hoc q̄ i terris nihil appetit. alienis
pfectib⁹ inuidere nescit. **S**ed p̄cere
debem⁹ qnq̄is fraternitatib⁹ iūgi-
mūt. **D**is em̄ p̄ximus ē frater natura-
lis. quo oīm vñus fuit pater Adam
Nquieti sunt fratres nři spūales. quo-
rum oīm vñus pater xps est. & mater
vna vrgo beatissima Maria. sic & ma-
terna sancta ecclesia. **S**um⁹ em̄ mē-
bia vñus corpis ecclesiæ. i. **C**or. xij.

9

Si qd patitur vni mēbris. cōpatitans
cetera mēbra. **T**ertio p̄tra inuidiā va-
let eradicatio p̄pte supbie. qz ex ea o-
rit. **V**nū dicta p̄tra supbiā v̄l manē glo-
stā valēt etiā hīc. **Q**uarto valet p̄tra in-
uidiā meditatio multiplicis dāni qd
ex ea puenit. vt in scđo mēbro patuit.
Sicut em̄ grecus ignis arenaz aceto
solet extingui. sic inuidia consideratiōe
instrucuosi statim quē hz. t amaritu-
dine ac p̄sumptōe viriū p̄t extingut.
Quito valet p̄tra inuidiā exercitiū in
opib⁹ missōe circa p̄ximos v̄l inimi-
cos. **V**nū Prover. xxv. **S**i esurierit ini-
mīens tu⁹ ciba illū. si susterit potuz da-
lli. panas em̄ cōgregabis sup caput
eius. t dñs reddet tibi. **M**isericordia
em̄ directe opponit inuidie. quaz p̄o-
dolet de iniuria p̄ximi. posteriorvero
de felicitate p̄ximi. **V**nū de missōe dē
.ii. Coz. xj. **N**uis infirmari ego nō in-
firmor. **D**e inuidia vero Jude Jobis
.xij. qz Judas murmurauit de effusio-
ne cynguēi sup caput Iesu.

Capitulum. vij.
Anc de filiabus inuidie disse-
nendū est. **P**rimo q̄ occasiōes
sunt homicidij corporis. **S**ecđo
de odio in spāli qd sit. t de ei⁹ p̄petra-
tib⁹. **T**ertio an p̄tōres se odio habe-
ant. **D**etur ad p̄mū notādum fm̄
Tho. ii. q. xxxvi. Et fm̄ Greg. xxxi.
moral. qnqz sunt filie q̄ ex inuidia ori-
ri p̄nt. videlz susurrū. detractio. exult-
atio in aduersis. afflictio in p̄spers
proximi. t odio. **Q**d sic p̄tz. **N**a in co-
nat inuidie est aliqd tanqz p̄ncipiū.
t aliqd tāz mediū. t aliqd tāz termi-
nus. **P**rincipiū quidem ē. vt aliqd di-
minuat gl̄iam alteri⁹. v̄l in occulto. et
sic ē susurratio. vel manifeste. t sic est
detractio. **Q**uediu aut ē q̄ aliqd inten-
dat diminuere gl̄iaz alteri⁹. aut p̄t t
sic ē exultatio i aduersis. aut nō p̄t t
sic ē afflictio i p̄splos. **T**ermin⁹ aut ē

in ip̄o odio. qz sic bonū delectas con-
sat amoīē. ita tristitia odiu⁹. **C**uo
ad scđo sc̄endū q̄ dr̄nt ira. inuidia. t
odiū fm̄ Tho. ii. q. clvij. **I**ra em̄ est
per quā appetim⁹ malū p̄ximi fm̄ qn-
dā mēsura⁹. p̄t sc̄z hz rōnē vindicte.
Odiū aut ē p̄ qd desiderat malū p̄t
mi absolute. **E**t ira ē interdu⁹ cā odiū.
qz p̄ hz q̄ aliqd appetit malū vindicte
sub rōne insti. t cu hoc frequēter facit
quenit ad appetitū malī absolute in
p̄ximū qd ē odiū. **I**nuidia hō ē tristis-
tia de bono alieno. **V**nū sicut tristis
opponeſt gaudiū sic odiū amoris. t cāt
odiū tā ex ira q̄ ex inuidia. **H** directū
ex inuidia. qz ex eo q̄ q̄s tristis de bo-
no p̄ximi statū displicētia seu odiū fa-
cilitatē capit. **D**ubitat p̄. v̄rū de⁹ pos-
sit odiri ab aliqz. **H**ū. Tho. ibidē. **D**e⁹
p̄t dñpl̄ ab hoie ap̄ phēdi **U**no mō
fm̄ sc̄p̄m̄ puta cu p̄ eēntiā videt. **A**lio
mō fm̄ effect⁹. s. cu inuisibilita dei per
ea q̄ facta sunt intellecta sp̄sciū. de⁹
p̄eentia suā ē summa bonitas. quā nul-
lus p̄t odio h̄c sic illam. qz sic nō hz
nisi rōne⁹ diligibilis nō odibil. qz ibi
nihil malī apparet intellicui. **H**ū autē
effectū diuinoz duo genera. **Q**uidā
qui nullo mō p̄t p̄tarari voluntati vt
esse. viuere t intelligere. t talia sunt oī-
bus etiā appetibilia. t p̄t de⁹ est talis
um effectū autor etiā nō p̄t odiri.
Alij sunt effectus dei q̄ repugnat inoi-
dinate volūtati. sc̄z inflctio pene. t co-
hibitio peccatorū p̄ legē diuinā repu-
gnante volūtati peccator. **E**t q̄tūz ad
tales effect⁹ deus p̄t odiri ab aliqb⁹
Inq̄tūm̄ videlz de⁹ apprehēdit vt pee-
cator. p̄libitor penitentia inflctor.
Cedō dubitat. an odiū dei sit gra
uissimū peccator. simpliciter. **H**ū. fm̄
Tho. ibidem q̄ sic. quādo est delibera-
tum. **A**atio. quia optimo opponiſt
pessimū p̄b̄m̄. viij. ethicoz. **H** amoris
dei q̄ est optimū opponiſt odiū dei.